VILKIJA

Vytenis Šagamogas, Ignas Sadauskas

Miesto parkas Vydūno alėjoje

2020 m. lapkričio mėnesį atlikti detalieji tyrimai ir žvalgymai Vilkijoje (Kauno r., Vilkijos sen.), Vydūno alėjoje (Miesto parke), masinių renginių vietos su scena, informacinio stendo ir lietaus nuotekų įrengimo darbų vietose. Tirta vieta patenka į Vilkijos (UK 17123) ir Vilkijos senojo miesto vietos (UK 23759) teritoriją.

Vilkijos užuomazga siejama su 1426 ir 1430 m. paminėtu Vytauto dvaru, kuris XV a. atliko nemenką vaidmenį atsirandant miesteliui. Nemunu vyko intensyvi prekyba su Gdansku ir Kionigsbergu, o šalia upės nuo seno ėjo svarbus sausumos kelias iš Kauno į Jurbarką ir pajūrį. 1450 m. Vilkijoje pradėjo veikti pirmoji LDK muitinė prie Nemuno. 1452 m. Hanzos pirklių dokumentuose pažymima, kad šalia muitinės yra prekių sandėliai. XVI a. Vilkijai suteiktos Magdeburgo savivaldos teisės. XVII a. vidurio karų metu miestelis nusiaubtas švedų kariuomenės. Gyventojų sumažėjo perpus. Per Šiaurės karą vietovė dar kartą nusiaubta. Vilkija stipriai nukentėjo 1730 m. gaisro metu, kai sudegė apatinėje Nemuno terasoje stovėjusi bažnyčia. Naujoji pastatyta jau aukščiau. Nemuno vaga, plaudama šlaitą, XVIII a. pabaigoje – XIX a. I pusėje priartėjo prie miesto P pakraščio, todėl dalis gyventojų persikėlė į aukščiau esančias terasas. Patekęs į Rusijos imperijos sudėtį miestelis dar labiau sumenko. 1840 m. Vilkijoje įrengta pašto stotis, po 1863 m. sukilimo pagyvėjo prekyba Kauno–Jurbarko kelyje. Miestelis buvo sielininkų nakvynės ir sielių perrišimo punktas, jame įrengta prieplauka garlaiviams sustoti. 1892 m. gaisras sunaikino senąją medinę bažnyčią, degė centrinė miestelio dalis. 1900–1908 m. bažnyčia atstatyta jau ant kalno, o šalia jos suformuota nauja turgaus aikštė. Tarpukariu akmenimis išgrįstos miestelio pagrindinės gatvės, jose pakloti betono plytelių šaligatviai, atnaujinta garlaivių prieplauka, nugriauta nemažai blogos būklės pastatų. II Pasaulinio karo metu visiškai sugriauta apatinė miesto dalis, buvusi arčiausiai Nemuno.

Miesto parką ir jo artimiausią teritoriją archeologai tyrinėjo ne kartą. 1994 m. G. Aleliūnas atliko žvalgomuosius tyrimus įvairiose miesto teritorijos dalyse. Jų metu Miesto parke tirtame šurfe 59 fiksuotas 1,6–1,7 m storio XVI a. II pusės – XX a. kultūrinis sluoksnis. Apatinis horizontas datuotas XVI a. II puse – XVII a. pradžia (*LIIR*, f. 1, b. 2318). 2006 m. Z. Baubonis atliko žvalgomuosius tyrimus mobiliosios prieplaukos įrengimo vietoje, jų metu ištirti 6 šurfai, iš viso 13 m^2 plotas. Fiksuotas permaišytas kultūrinis sluoksnis su pavieniais XVI–XIX a. radiniais (*ATL 2006 metais*, 2007, p. 410–412). 2017 m. M. Daubaras atliko žvalgomuosius tyrimus Miesto parko centrinėje dalyje, jų metu ištirti 4 šurfai, iš viso 4 m^2 plotas. Fiksuotas 0,6–1,4 m storio XVIII–XX a. kultūrinis sluoksnis. Apatinis neintensyvus horizontas datuotas XVIII–XIX a. (*LIIR*, f. 1, b. 8204). 2020 m. M. Daubaras atliko detaliuosius tyrimus ir žvalgymus visoje Miesto parko teritorijoje, jų metu ištirti 33 šurfai, iš viso 48,5 m^2 plotas ir žvalgytas 400 m^2 plotas. Fiksuotas 0,6–2,75 m storio XVIII–XX a. datuojamas kultūrinis sluoksnis. Dalyje šurfų apatinis neintensyvus horizontas datuotas XVIII–XIX a.

2020 m. atliekant detaliuosius tyrimus Miesto parko PR ir centrinėje dalyse suprojektuotų masinių renginių scenos tento tvirtinimo polių įrengimo ir informacinio stendo statybos

vietose, ištirta 17 šurfų, iš viso 21 m² plotas. Užfiksuotas 0,7–2,55 m storio vietomis permaišytas ir supiltinės kilmės, vietomis suplautinės kilmės kultūrinis sluoksnis, kurio chronologija apima XVIII a. – XXI a. pradžią. Tirtuose plotuose viršutiniai kultūrinio sluoksnio horizontai suformuoti XX a. II pusėje – XXI a. pradžioje performavus reljefą ir įrengus parką bei pėsčiųjų takus. Giliau tirti horizontai susiformavo XIX a. – XX a. I pusėje, jų sandaroje pastebėta dažnų Nemuno potvynių pėdsakų. Šurfuose 1–6 po viršutiniais kultūrinio sluoksnio horizontais apie 1,4–1,9 m gylyje pasiektas ir ištirtas apatinis iki 30–80 cm storio tamsiai pilkos smėlingos žemės sluoksnis, sprendžiant pagal jame aptiktus radinius, susiformavęs XVIII a. (1 pav.). Jame pasitaikė ir keletas pavienių XVII a. radinių. Smulkaus žvyro ir rudo molio įžemis pasiektas 1,9–2,55 m gylyje. Atlikus tyrimus nustatyta, kad intensyvesnis kultūrinis sluoksnis susiformavo šurfų 1–6 aplinkoje, t. y. arčiau Vydūno alėjos, šioje vietoje galėjusi būti užliejama dauba.

Įvertinus detaliųjų tyrimų rezultatus, lietaus nuotekų tiesimo darbų vietose atlikti žvalgymai, kurių metu žvalgyti 2 plotai, iš viso 39,6 m² plotas. Užfiksuotas 0,5–1,2 m storio daugelyje vietų permaišytas ir supiltinės kilmės kultūrinis sluoksnis, datuojamas XX a. – XXI a. pradžia. Įžemis nepasiektas.

Tyrimų metu rasti ir inventorinti 46 radiniai – XVII–XX a. buitinės keramikos šukės, 2 muškietų šratai ir 2 TSRS laikų monetos. Radiniai perduoti VDKM.

The City Park on Vydūno Avenue

In 2020, 17 test pits totalling 21 m² were excavated at the construction sites of a mass event venue with a stage, an information stand, and storm drains in City Park in Vilkija (Kaunas District, Central Lithuania). A 0.7–2.55 m thick, 18th – early 21st-century cultural layer was recorded. It was determined that the layers excavated under the cultural layer's upper 19th – first half of the 20th-century horizons contain visible traces of the frequent flooding of the Nemunas. The lower layer of dark grey sandy soil excavated in test pits 1–6 formed in the 18th century, based on the finds discovered in it (Fig. 1). 2 areas totalling 39.6 m² were surveyed, revealing a 0.5–1.2 m thick, 20th – early 21st-century cultural layer. A small number of finds was collected: sherds of 17th–20th-century household pottery, 2 musket balls, and 2 USSR coins.

1 pav. Šurfo 1 vaizdas iš ŠV. I. Sadausko nuotr.
Fig. 1. View from the NW of test pit 1.

VILKYŠKIAI

Ugnius Budvydas

Šereikos gatvė 7

2020 m. atlikti detalieji tyrimai sklype Šereikos g. 7 Vilkyškių miestelio istorinėje dalyje (UK 17124) (Pagėgių sav., Vilkyškių sen.), Vilkyškių evangelikų liuteronų bažnyčios pastatų komplekso (UK 44033) teritorijoje, planuojamo